

לשכת רב הקמפוס

הפקולטה למדעי היהדות

דף שבעי

פרשת פינחס וי"ז בתמוז, תשס"ח
מספר 765

מאת המרכז ללימודי יסוד ביהדות
ע"ש הלנה ופאול שולמן

שבעים פרים והשלום

28 הפסוקים האחרונים של פרשת פינחס מתארים בפירוט רב את מספר הקרבנות אשר הוקרבו בכל אחד מימי חג בסוכות ובשמיני עצרת. בכל אחד מימי חג הסוכות הוקרבו 17 קרבנות קבועים: 14 כבשים בני שנה, 2 אילים ושעיר אחד. שלא כקרבנות קבועים אלו, מספר הפרים אשר הוקרבו בימי החג השתנה ופחת מיום ליום. ביום הראשון הקריבו 13 פרים, בשני 12, בשלישי 11 וכו' עד היום השביעי שבו הקריבו 7 פרים. סך כל הפרים אשר הוקרבו הוא 70.

הקרבת 70 הפרים ואופן חלוקתם בין ימי חג הסוכות מעלה שתי שאלות:

א. מדוע הוקרבו 70 פרים ודווקא בטור (סדרה) יורד?

ב. האם אין דרך חלוקה אחרת להקרבת 70 הפרים בשבעת ימי החג, ואם כן, מדוע בחרה התורה בחלוקה זו דווקא?

התשובה לשאלה הראשונה נדונה כבר בגמרא (מסכת סוכה נה ע"ב): "הני שבעים פרים כנגד מי - כנגד שבעים אומות". כלומר 70 הפרים מוקרבים כנגד 70 אומות העולם, אולם מדוע עלינו להקריב פרים כנגד כל אומה ואומה? על זה משיב המדרש (שיר השירים רבה, פרשה ד) שהקרבת הקרבנות נעשית במקום אומות העולם, לטובתן ולכפרתן, וכדי שירדו גשמים לכל באי עולם: "מה יונה זו מכפרת על העונות, כך ישראל מכפרין על האומות, שכל אותן שבעים פרים שמקריבים בחג כנגד שבעים אומות שלא יצדה העולם מהן".

ואולם מדוע הקרבת הפרים נעשית בסדר פוחת והולך - מ-13 פרים ביום הראשון ועד 7 פרים ביום השביעי? התשובה לשאלה זו נמצאת רק במקורות מאוחרים (מדרש אגדה [בוכר] במדבר פרק כח):

נמצאו הכל שבעים, והוא כנגד אומות העולם שהם שבעים אומות, כדי שיצילנו השם מידם ויכלו מן העולם, לפיכך מתמעטים והולכים.

בדומה לכך כתוב בפסיקתא זוטריתא ([לקח טוב] במדבר פרשת פינחס דף קלז ע"א):

שבעים פרים היו נקרבים בחג כנגד שבעים אומות העולם. ופר אחד איל אחד בעצרת כנגד ישראל גוי אחד בארץ. וכשם שהיו פרי החג מתמעטים והולכים כך הכנענים כלים וישראל אין כלים.

המספר הפוחת והולך של הפרים בא לסמל את הפיחות במספרן ובמעמדן של אומות העולם המצרות לעם ישראל.

מתוך התשובות למדנו א"כ שבשבעת ימי חג הסוכות יש להקריב 70 פרים כנגד 70 אומות העולם, ויש עניין בעובדה שהמספרים פוחתים והולכים. הטור אשר התורה בחרה בו הוא: 13 + 12 + 11 + 10 + 9 + 8 + 7 = 70. נשאלת השאלה אם יש טורים נוספים בני שבעה איברים

אשר סכומם שווה ל-70. עיון בנושא מעלה שיש שני פתרונות נוספים בלבד, והם: $16 + 19 + 13 + 10 + 7 + 4 = 70$; $70 = 1 + 4 + 7 + 10 + 12 + 14 + 16 + 8 + 6 + 4 = 70$. נשאלת השאלה מדוע התורה לא בחרה בסדר הקרבת הקרבנות כמתואר באחד משני הפתרונות הנוספים? את התשובה נוכל למצוא במשנה (מסכת סוכה ה, 1):

יום טוב הראשון של חג היו שם שלשה עשר פרים ואילים שנים ושעיר אחד, נשתיירו שם ארבעה עשר כבשים לשמנה משמרות, ביום ראשון ששה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד. בשני חמשה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד. בשלישי ארבעה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד. ברביעי שלשה מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד. בחמישי שנים מקריבין שנים שנים והשאר אחד אחד. בששי אחד מקריב שנים והשאר אחד אחד. בשביעי כולן שוין. בשמיני חזרו לפייס כבגלים, אמרו מי שהקריב פרים היום לא יקריב למחר אלא חזורין חלילה.

נסביר בקצרה את דברי המשנה: הכוונה המשרתים נחלקו ל-24 משמרות, ובכל שבוע הייתה עובדת משמרת אחרת בבית המקדש. בזמן הרגל, כאשר כמות הקרבנות הייתה גדולה לאין שיעור לעומת ימים רגילים, הייתה כל משמרת רוצה לשרת. על מנת למנוע תחרות ומריבות בין המשמרות נקבע שכל אחת מ-24 המשמרות תשרת ותקריב לפחות קרבן אחד בכל אחד מימי החג. על מנת למלא תנאי זה יש להקריב בכל יום מימי הסוכות 24 קרבנות לפחות, וכך היה: ביום הראשון הקריבו 13 פרים ועוד 17 קרבנות קבועים (14 כבשים + 2 אילים + שעיר אחד), ומכאן שביום הראשון הקריבו 30 קרבנות. ביום האחרון של החג, היום השביעי, הקריבו 7 פרים ועוד 17 קרבנות קבועים, ומכאן שהקריבו 24 קרבנות, בדיוק קרבן אחד לכל משמר. מכאן אפשר להבין מדוע לא בחרה התורה בשני הטורים האחרים האפשריים שבהם שבעה איברים אשר סכומם 70. לפי טורים אלו, ביום השביעי של סוכות היו מקריבים 4 פרים או פר אחד בלבד, וכך היה סך כל הקרבנות ביום השביעי 21 או 18 בלבד. בדרך זו לא היה אפשר לשמור על שוויוניות בין 24 משמרות הכהונה, שכל משמר יקריב לפחות קרבן אחד בכל יום מימי הסוכות. מכאן שהפתרון אשר התורה בחרה למספר הפרים המוקריבים בכל יום מימי הסוכות הוא היחיד שבו כל משמר מקריב לפחות קרבן אחד בכל יום, וסכום פרי החג הוא 70. נמצאנו למדים שבטור שבחרה התורה טמונה גם מחשבה על שלום הבית בין כל משמרות הכהונה המשרתים בחג.

פרופ' עדו קנטר
המחלקה לפיזיקה

הדף מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע.

הדף מופיע באינטרנט באתר המידע של אוניברסיטת בר-אילן בכתובת: <http://www.biu.ac.il/JH/Parasha>. כדי להצטרף לרשימת המנויים בדואר האלקטרוני על דף פרשת השבוע, יש לפנות לכתובת: listserv@vm.biu.ac.il. אין לכתוב נושא למכתב. יש לכתוב שורה אחת בלבד, בגוף המכתב: sub parasha-I firstname lastname - last-name הינם השם הפרטי ושם המשפחה של השולח.

¹ נסמן את ההפרש בין איברים סמוכים בטור חשבוני ב-d, ואת האיבר הראשון ב-a. מן האילוץ שבטור שבעה איברים, וסכומם 70, נקבל $a + 3d = 10$, כאשר כמובן a ו- d הם מספרים שלמים וחייביים. הפתרון של התורה הוא $d = 1$; $a = 7$. הפתרונות הנוספים הם: $d = 3$; $a = 1$ או $d = 2$; $a = 4$.